

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ :

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ — ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1933

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Α. ΕΠΕ.Κ. ΕΠΙ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ἀπὸ τὸ ρῆμα φαλίρω, ἀλλὰ εἶναι αὐτούσια ἰταλική λέξη fallimento. Τὸ τσουράπι δὲν εἶναι ἀρβανίτικη λέξη, ἀλλὰ τὸ τουρκικὸ çoğar. Τὸ φτάσμα (γρ. φτάζ'μα) δὲν παράγεται ἀπὸ τὸ φτάνω, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ ἐφτάζω. Ἐπίσης δὲν εἶναι πετυχημένες οἱ ἐτυμολογίαι τοῦ φαγκρίζω ἀπὸ τὸν παρακείμενο πέφαγκα, τοῦ φελῶ ἀπὸ τὸ δφέλλω, τοῦ ἀθροπλέϊ ἀπὸ τὸ δρθιος πλέει, τοῦ τρυφερίσα ἀπ' τὸ τουρκικὸ teferouđj.

N. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

Μανόλη Κριαρᾶ : « Ἡ λέξις ἄτιε τῶν κρητικῶν κειμένων ». (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ I' τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν σπουδῶν).

Σὲ δυὸ κείμενα τοῦ κρητικοῦ θεάτρου, τὸν « Ἐρωτόκριτο » τοῦ Κορνάρου καὶ τὸ « Φορτουνατο » τοῦ Φώσκολου, ἀπαντᾷ κάμποσες φορὲς μὴ μυστηριώδης λέξις ἄτιε, ἀνεξήγητη ὡς τὰ τώρα. Ὁ μακαρίτης Στ. Ξανθοῦδίδης, στὴ μεγάλη κριτικὴ ἐκδοσὴ τοῦ Ἐρωτόκριτου, τὴ σχετίζει πρὸς τὸ ἄντις καὶ τὴν παράγει ἀπὸ τὸ βενετσάνικο anziché = anzi (= μάλιστα, πράγματι). Ὁ κ. Κριαρᾶς, ἐξετάζοντας προσεχτικώτερα τὰ χωρία πού ἀπαντᾷ ἡ λέξις, παρατηρεῖ ὅτι ἔχει σημασία θωπευτικῆς προσφώνησης ἀνώτερου πρὸς κατώτερο, ἢ ἴσου πρὸς ἴσο, σημαίνει δηλ. κάτι ἀνάλογο πρὸς τὸ καημένε, καὶ ὅτι παράγεται ἀπὸ τὴ λέξις ἄτυχε. Πῶς ἐξελίχθη φωνητικὰ ἀπὸ τὸ ἄτυχε στὸ ἄτιε τὸ διαφωτίζει κατὰ τρόπο πειστικόν. Ἡ ἐρμηνεία αὕτη θάταν κ' ἔτσι πιὸ πιθανώτερη ἀπ' τοῦ Ξανθοῦδίδη. Τὸ ὅτι ὁμοίως ἡ λέξις, ὅπως παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς, βρίσκεται μὲ τὴν ἴδια σημασία καὶ τὸν ἀκέραιον τύπον ἄτυχε σὲ δυὸ χωρία τοῦ μεσαιωνικοῦ ποιήματος « Πουλολόγος », πείθει πῶς ἡ ἐτυμολογία τοῦ κ. Κριαρᾶ εἶναι ἀσφαλής.

N. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

Δ. Γρ. Βερναρδάκης : « Ὁ Πλούτος ὅπως τὸν εἶδαν οἱ ἀρχαῖοι. »

Ὑστερα ἀπὸ μιὰ λιγόχρονη ἐκλειψή—ἀφορμὴς τῆς ἡ σιωπῆς πού ἀκολουθεῖ στὸ θάνατον τῶν ἀνθρώπων τῶν γραμμάτων, καὶ ἄλλες πιὸ γενικὲς συνθήκες τῶν ἀνώμαλων χρόνων μας—οἱ Βερναρδάκηδες ἀρχίζουν νὰ ξαναπαίρνουν στὴ συνείδηση τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων τὴ θέσιν πού τοὺς πρέπει τὴν ὑψηλὴν θέσιν πού τοὺς πρέπει. Ἔτσι μοῦ ἔκανε ἐντύπωση ἡ ἀπήχησις πού βρῆκαν στὴν ψυχὴ πολλῶν μαθητῶν τους τὰ λίγα λόγια πού ἀφιέρωνε προχθὲς ὁ κ. Γ. Βαλέττας στὴ μνήμη τοῦ ἐνός, τοῦ Δημητρίου. Εἶχα τὴν τύχη νὰ παρακολουθῆσω τὴ διδασκαλίαν τοῦ Γρηγορίου ἀπὸ τοὺς καθηγητὰς μου πού μᾶς ἄφησαν, αὐτοῦ τὴ μνήμη ἔχω κρατήσει ζωηρότερη· εὐκολὰ ξαναφέρνω ἐμπρὸς μου τὸ κατ' ἐπίφασιν σκληρὸ ἐκεῖνο γερόντιον, τὸν ἀκέραιον σοφόν, τὸν ἄριστον διδάσκαλον. Γιὰ τὸν ἄνθρωπον θὰ ἤθελα νὰ ξαναμιλήσω, νὰ ξαναμιλήσουν μαζί μου καὶ ἄλλοι

πού τὸν γνώρισαν καλύτερα· τὸ ἔργο του θὰ πρέπει κάποτε νὰ κριθεῖ, θὰ εἶταν καιρὸς νὰ κριθεῖ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς. Ἐκεῖνο πάντως πού πρέπει νὰ τονίσω ἀπὸ τώρα εἶνε ἡ συνεχὴς χρησιμότης τοῦ « ἐρμηνευτικοῦ λεξικοῦ » του, πού ἐκρίθηκε αὐστηρά, πού εἶναι θησαυρὸς γνώσεων, καὶ πού μὲ τίς φωτεινὰς του συσχετίσεις διετράνωσε τὴν ἄμεση καταγωγὴ τῆς δημοτικῆς ἀπὸ τὴν ἀρχαία.

Σήμερον ὁ γυιὸς του, συνεχιστὴς τοῦ ὀραίου πατρικοῦ ἔργου, μᾶς δίνει σὲ πολὺ στενώτερη μὰ καὶ αἰσθητικώτερη μορφὴ τὸν « Πλούτο » του, λογοτεχνικὴ μετάφρασις ἀρχαίων γνωμικῶν γιὰ τὸν πλοῦτον. Ἡ ἐργασία του, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος καὶ ὅπως εἶναι εὐκολὸ νὰ διαπιστώσει κανεὶς, ἀποτελεῖ κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ περισσότερον ἀνακατάταξιν ὑλικῶν ἀποθησαυρισμένων ἀπὸ τὸ Στοβαῖο· κατὰ τοῦτο εἶναι ἐλλιπής· συγκεντρώνει, δηλαδή, ἴσως, ὅλα τὰ « γραφικά » χωρία τῆς ἀρχαιότητος, μὰ ἀφήνει ἔξω ὅ,τι ἀποτελεῖ μέσα στὰ ἀρχαῖα γράμματα, καὶ μάλιστα τὴν ἱστορίαν, ἀπὸ τὸ Θουκυδίδη ὡς τὸν Πολύβιον, τὴ μελέτη τῆς κοινωνικῆς σημασίας τοῦ πλοῦτου. Στὸ σημεῖον τοῦτο θὰ ἐπανέλθω· πάντως ὁμοίως, θὰ ἐνόμιζα ἄδικο νὰ στηριχθῆ κανεὶς ἐπίκρισιν στὴν ἑλλειψη αὕτη, καὶ ἐπειδὴ τέτοια βιβλία δὲν κρίνονται ἀπὸ τίς ἐλλείψεις τους, καὶ ἐπειδὴ, ἂν δὲ γελιέμαι, ὁ συγγραφεὺς μᾶς ὑπόσχεται εὐρύτερη ἐργασία τοῦ ἐπάνω στὸ ἴδιον θέμα.

Τώρα, μιὰ δευτέρη παρατήρησις, ἀπὸ τὴν ὁποία συνήθως ξεκινῶ ὅταν πάω νὰ κατατάξω γιὰ τὸν ἑαυτό μου, ἓνα βιβλίον· σὲ τί κοινὸ ἀπευθύνεται; Βέβαια, πρόκειται γιὰ ἐργασία πού δὲ θέλει νὰ ἀφήσῃ ἀδιάφορον τὸ φιλόλογον· ἡ μεγάλη, ἡ ὑπερβολικὴ ἀκρίβεια στίς παραπομπὰς, ἡ ἀναφορὰ στὰ κείμενα καὶ στίς ἐκδόσεις, οἱ συσχετίσεις μὲ ἀπλὰς παραπομπὰς, δηλώνουν ὅτι τὸ ἔργο περιμένει τὴν κρίσιν τοῦ εἰδικοῦ φιλολόγου. Ἀφ' ἑτέρου, ὁ διδακτικὸς χαρακτήρας τῶν περισσοτέρων σημειώσεων ἀπευθύνεται σὲ ἀνθρώπους πού δὲν ἔχουν οὔτε κἂν μέση μόρφωση. Ἔτσι φοβοῦμαι πῶς ἔγινε ἓνα ἔργο στὸ ὅποιον, τόσο ὁ εἰδικὸς ὅσο καὶ ὁ « ἰδιώτης », γιὰ ἀντίθετους ὁ καθένας λόγους, θὰ βροῦν πολλὰ πράγματα περιττά.

Μὰ πάντως, ἔργο χαριτωμένον· γιὰ τὸ κάτω κάτω, ἐκεῖ πού πρέπει νὰ κριθεῖ ὁ κ. Βερναρδάκης, εἶναι στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον ἀπέδωκε στὴ γλώσσα μας τὰ ἀρχαῖα κείμενα, καὶ μάλιστα τὰ ποιητικά. Στὸ ἔργο τοῦτο, καθὼς μᾶς τὸ ἀπέδειξε καὶ ἄλλοτε, ὁ κ. Βερναρδάκης ἐμφανίζει ἐντελῶς ἐξαιρετικὰς ἀρετὰς ποιητῆς, ἄλλωστε, μαζὶ καὶ φιλόλογος, εἶναι ὁ ἐνδεδειγμένος γι' αὐτό. Ὁ δεκαπεντασύλλαβος πού μεταχειρίζεται, ἰδίως, καθὼς μᾶς λέει, γιὰ τὸν γνωμικὸν τοῦ χαρακτήρα, εἶναι μουσικὸς ἀλλὰ καὶ τεχνικώτατος τὰ κείμενα ξαναπαίρνουν μορφὴν πηγαίαν :

« Μονάχα μὲ τὰ χρήματα βρίσκει κανεὶς τοὺς φίλους »... « Ποτὲς δὲν καλοτύχησα κανένα γιὰ τὰ πλοῦτη »... κ. τ. λ.

Ἔτσι ἄνετα καὶ εὐχάριστα βλέπει κανεὶς

μέσα στις σελίδες τοῦ βιβλίου πῶς ἀντελήφθησαν τὸν πλοῦτο οἱ ἀρχαῖοι. Γιὰ εὐκολία, καὶ ἀκολουθώντας τὸ πνεῦμα τοῦ Στοβαίου, ὁ κ. Βερναρδάκης χωρίζει τὴ συλλογὴ του σὲ τρία μέρη: τὰ παινέματα, τὰ ψεγάδια, ἢ μεσότης· περιττὸ νὰ προσθέσω ὅτι τὴ μεγαλύτερη πικρία ἀποπνέουν τὰ γνωμικά τῆς πρώτης κατηγορίας—τὸ ἐγκώμιο τοῦ πλούτου γίνεται ἀφορμὴ γιὰ τὴν ἀπαισιόδοξη παράστασι τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτή, χαρακτηριστικὲς εἶναι οἱ γνώμες τοῦ Εὐριπίδη καί, φυσικῶς, τοῦ Πλάτωνος· καὶ οἱ δυὸ μᾶς δείχνουν ἐκεῖνο πού ἡ νεώτερη ἱστορία μόλις πρὸ ἑκατὸ ἐτῶν μπόρεσε νὰ καταλάβει ξανά, τὸν κοινωνικὸ χαρακτήρα τῶν δῆθεν πολιτικῶν ἀγώνων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος: «τὰ χρήματα λέει ὁ Εὐριπίδης, κυκλοφοροῦν ἀπὸ τὸν ἕνα στὸν ἄλλο κι ὅποιος τὰ κρατῆσει

«τὸν πῶς πολὺ καὶ ἰσχυρὸς, κείνος λογιέται κι' ἀπὸ γένος»...

ἢ: μικροστὰ στὰ χρήματα, ἢ γενιά κ' ἢ πῶς τραπυνη δὲ στέκει

γιατί τὰ πλοῦτη κάνουνε τὸν τιποτένιο πρῶτο.»

Στὸν Πλάτωνα πάλι, θὰ ἀπαντήσωμε τὴ γνώμη πῶς ὁ πλοῦτος καὶ ἡ φτώχεια φέρνουνε τὶς ἐπαναστατικὰς ἀνατροπές. Ἔτσι, τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βερναρδάκη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴ ἀρετὴ του καὶ τὴ «λαϊκὴ σοφία» πού προσφέρει, εἶναι καὶ ἀπὸ ἄλλην ἀποψη διδακτικὸ: οἱ θεσμοὶ ἀλλάζουν, τὰ προβλήματα μένου· ἐκεῖνο πού ἀποτελεῖ τὴ δύναμη τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμου, ἐκφράζει καὶ μιὰν ἀπὸ τὶς μεγάλες του ἀδυναμίες. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τοῦτο πού μᾶς ἀπασχολήσε τόσες φορὲς, δὲ θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ τώρα· ἀρκεῖ νὰ εὐχαριστήσωμε τὸν κ. Βερναρδάκη γιὰ τὴν πολλαπλὴ εὐχαρίστηση πού μᾶς ἔδωσε καὶ νὰ περιμένουμε ἀνυπόμονα τὴ συνέχεια πού μᾶς ὑπεσχέθη.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Διονυσίου ἢ Λογγίνου: «Περὶ ὕψους». Μετάφρασι Δημ. Γ. Κιουσοπούλου. Δρ. 30.

Χρυσάνθης Ζιτσαίας: «Θλιμμένοι σκοποὶ». Ποιήματα.

Δημ. Σ. Μπαλάνου: «Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῆς περὶ Ἐκκλησίας καὶ Κλήρου». Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἐκατονταετηρίδος» τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ.

Πέτρου Πικροῦ: «Ἀπὸ τὸν κόσμον πού φεύγει στὸν κόσμον πού ἔρχεται». Μυθιστόρημα. Ἐκδοτικὸς οἶκος Πέτρου Δημητράκου. Δρ. 35.

Τασίας Πετροπούλου: «Τὸ ξύπνημα». Ποιήματα. Δρ. 40.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

— Εἰς τὴν «*Πρωϊαν*» (3 Νοεμβρ.) ὀρθόταται παρατηρήσεις τοῦ κ. Φώτου Πολίτη διὰ τὸ γλωσσικὸν μᾶς ζήτημα ἐξ ἀφορμῆς τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ κ. Ἐλισαίου Γιανίδη «Οἰκοδόμοι καὶ ἐμπρηστές», εἰς τὸ ὅποιον ἐλέγχονται μὲ δριμύτητα

ἀλλὰ καὶ μὲ ἀκλόνητον λογικὴν τὰ συμπεράσματα μᾶς «ἐπιτροπείας» πού συνεστήθη τὸ 1921 διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀναγνωστικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ κ. Πολίτης σχολιάζει μὲ πολλὴν εἰρωνείαν τὰς ὑποδείξεις τῶν καθαρουσιάνων σοφῶν καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι μᾶς χωρίζουν αἰῶνες δλόκληροι ἀπὸ τὸ 1921, ἀπὸ ἐποχὴν μεσαιωνικὴν, ὅπως τὴν χαρακτηρίζει, διὰ τὴν πνευματικὴν μας ζωὴν.

— Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα (8 Νοεμβρ.) ἐνδιαφέρουσα ἐπιφυλλίς τοῦ κ. Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου διὰ τὰ «Ζητήματα τῆς νεοελληνικῆς τέχνης», ἢ τακτικὴ μουσικὴ κριτικὴ τῆς κ. Σοφίας Κ. Σπανοῦδη καὶ τὰ κατὰ Κυριακὴν διηγήματα τοῦ κ. Στράτη Μυριβήλη.

— Εἰς ὅλας τὰς ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας τῆς 8 καὶ 9 Νοεμβρίου κρίσις διὰ τὸ «Καθηκόν» τοῦ Γκαλ-σουόρθου καὶ τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὸ Ἐθνικὸν Θέατρον. Οἱ περισσότεροι κριτικοὶ ζιστύπωσαν ἀρκετὰς ἐπιφυλάξεις διὰ τὸ ἔργον ἀλλ' ἔμειναν ἱκανοποιημένοι τόσον ἀπὸ τὴν ἐρμηνείαν του ὅσον καὶ ἀπὸ τὰς σκηνογραφίας του.

— Εἰς τὸν «*Ἐλεύθερον Ἀνθρώπον*» ἤρχισε νὰ δημοσιεύεται ἀπὸ τῆς 5ης Νοεμβρίου ἡ «Μάνια Δροσινού», σύγχρονον ἀθηναϊκὸν μυθιστόρημα τοῦ κ. Ντόλη Νίχδα.

— Εἰς τὴν «*Ἐστίαν*» (1 Ὀκτ.) ἡ κ. Μαρία Ἀργυροπούλου ἐκθέτει συντόμως τὰς γνωστὰς γνώμας τῆς περὶ γλώσσης καὶ ἀπαντᾷ εἰς δύο σχετικὰ ἄρθρα τοῦ κ. Α. Δελμούζου πού ἐδημοσιεύθησαν τελευταίως εἰς τὸ «*Ἐλεύθερον Βῆμα*». Ἐπίσης, τὰ τακτικὰ χρονογραφήματα τῶν κ. κ. Παύλου Νιρβάνου καὶ Λαύρα, αἱ «Παρεισώσεις» τοῦ κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου, τὰ ἱστορικὰ σημειώματα τοῦ κ. Δ. Γατοπούλου καὶ αἱ ἀναμνήσεις τοῦ κ. Ι. Δαμβέργη.

— Εἰς τὸ «*Ἐλεύθερον Βῆμα*» (11 Νοεμβρ) εὐμενέσταται κρίσις τοῦ κ. Σπ. Μελά διὰ τὴν «*Ἀργῶ*» τοῦ κ. Γ. Θεοδοκά, καθὼς καὶ εἰς τὴν «*Ἐστίαν*» τῆς 29 Ὀκτωβρίου. Εἰς τὸ σημείωμα τῆς «*Ἐστίας*» διὰ τὸ μυθιστόρημα τοῦ κ. Γ. Θεοδοκά ἀναλύονται καὶ ἐπαινοῦνται καὶ τὰ «Μυστήρια τῆς Ρωμισούνης» τοῦ κ. Θρ. Καστανάκη.

— Εἰς τὸν «*Ἀνεξάρτητον*», τὴν νέαν ἐφημερίδα τοῦ κ. Δημ. Πουρνάρα, χρονογράφοι οἱ κ. κ. Μανώλης Κανελλῆς (Σίλφους) καὶ Κωστής Μπασιῆς.

— Εἰς τὸ «*Messenger d' Athènes*» (30 Ὀκτ) τὰ «Δάκρυα τοῦ Ὀκτωβρίου» τῆς κ. Μαριέττας Μινώτου ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν λαογραφικῶν ἄρθρων τῆς διὰ τοῦς ζακυνθινούς θρύλους τῶν μηνῶν.

— Εἰς τὸ «*Σκίσημα*» (τεύχος Νοεμβρίου) συνεχίζεται ἡ κοινωνικοφιλολογικὴ ἐρευνά του καὶ ἐμιλοῦν οἱ κκ. Διον. Κόκκινος, Στράτης Μυριβήλης, Πέτρος Χάρης, Κ. Θ. Δημαρᾶς, κ. ἄ.

— Εἰς τὴν «*Ἰδέαν*» (τεύχος Νοεμβρίου) μαχητικώτατον ἄρθρον τοῦ κ. Σπ. Μελά ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐπανάστασις τοῦ δημοτικισμοῦ», ἢ «Νιότη» τοῦ κ. Γ. Θεοδοκά, ἢ «Κρίσις τῆς Δημοκρατίας», τοῦ κ. Γ. Οἰκονομίδη, βιβλιοκρίσεις τῶν κ. κ. Ἄν. Καραντώνη καὶ Θ. Εὐδή κλπ.

Ἐλάδομεν, ἐπίσης, «*Σοσιαλιστικὴ Ἐπιθεώρησις*», «*Ἑλληνικὸν Θέατρον*», «*Ἑλληνικὴν Ἐπιθεώρησιν*», «*Ἐπιθεώρησιν τῆς Νοτίου Ἑλλάδος*», «*Φιλοτελικὰ Νέα*» κλπ.